

צְרִיכִים רַחֲמִים. מַה שׁוֹנָה בְּלִבָּנִים, וּמַה שׁוֹנָה שְׁחָרִים, וּמַה שׁוֹנָה בְּזַמְנָם, וּמַה שׁוֹנָה שְׁלֹא בְּזַמְנָם? וְעוֹד שְׁנֵינוּ, אֲכַל אֵת אוֹתָם שְׁחָרִים - מִבְּטַח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא. לְמָה?

אֲלֹא שְׁנֵינוּ, הָעֵץ שֶׁחָטָא בּוֹ אָדָם הִרְאִישׁוֹן, עֲנָבִים הֵיךְ, שֶׁכְּתוּב (דברים לב) עֲנַבְמוֹ עֲנָבֵי רוּשׁ, וְאֵלֶּה הֵם עֲנָבִים שְׁחָרִים, מִשׁוּם שֶׁיֵּשׁ עֲנָבִים שְׁחָרִים וְיֵשׁ עֲנָבִים לְבָנִים. הַלְּבָנִים טוֹבִים, שֶׁהָרִי הֵם מְצַד הַחַיִּים. שְׁחָרִים צְרִיכִים רַחֲמִים, שֶׁהָרִי הֵם מְצַד הַמְּוֹת. בְּזַמְנָם טוֹבִים, מַה הַטַּעַם? מִשׁוּם שֶׁבְּזַמְנָן שֶׁהַלְּבָנִים שׁוֹלְטִים, הַכֹּל מִתְּבַשֵּׁם, שֶׁהָרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן הַכֹּל צָרִיף תִּקְוֹן, וְהַכֹּל הוּא יָפֵה, וְהַכֹּל תִּקְוֹן אַחַד, שְׁחָר וְלִבָּן. וּבְזַמְנָן שֶׁהַלְּבָנִים לֹא שׁוֹלְטִים וְנִרְאִים שְׁחָרִים, יֵשׁ לְדַעַת שֶׁהָרִי בְּדִין הַמְּוֹת עוֹלָה, וְצָרִיף רַחֲמִים, שֶׁהָרִי הָעֵץ שָׁבוּ חָטָא אָדָם הִרְאִישׁוֹן וְגַרְם מוֹת לוֹ וְלִכְלֵל הָעוֹלָם הוּא רָאָה.

כָּאֵן יֵשׁ לְהַתְּבַוֵּן, וְאִם מוֹרֵי לֹא כָּאֵן - לֹא אָמַר. שְׁנֵינוּ שֶׁהָעוֹלָם הַזֶּה הוּא כְּמוֹ הָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה, וְהָעוֹלָם שֶׁלְּמַעְלָה - כֹּל מַה שֶׁיֵּשׁנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּפֹּךְ זֶה לְמַעְלָה. אִם הַנְּחָשׁ גָּרַם מוֹת לְאָדָם לְמַטָּה, אִז לְמָה לְמַעְלָה? אִם תֹּאמַר (עוד) לְאִשָּׁה (לְמַטָּה), שֶׁבְּגִלְל הַנְּחָשׁ נִגְרַע הָאוֹר, שֶׁהָרִי לְפַעֲמִים הַלְּבָנָה גוֹרַעַת אוֹרָה וּבְאוֹתוֹ זְמַן הִיא מִתָּה, הַזְּכָר לְמָה? שְׂאִם נֹאמַר שֶׁהַלְּבָנָה מִתָּה בְּעֵטִיו שֶׁל נְחָשׁ בְּגִרְעַת הָאוֹר, הָרִי שְׁנֵינוּ שֶׁזֶה לֹא הֵיךְ מִשׁוּם הַנְּחָשׁ, אֲלֹא שֶׁאֲמָרָה הַלְּבָנָה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכוּ'. הָרִי לֹא מִשׁוּם הַנְּחָשׁ זֶה הֵיךְ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁבְּעֵלָה כִּפֹּךְ הוּא - חֵס וְחִלִּילָה שְׁגִרְיֵעוֹת הִיטָה לְמַעְלָה.

אֲלֹא כֹל זֶה סִתְרֵי תוֹרָה, וְהַנְּחָשׁ תִּקְוֹן בְּכָל גְּרִיעוֹת. בֹּא וּרְאֵה, וְכִפֹּךְ לְמַדְנֵנוּ, כֹּל מַה שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ

דְּלֹא בְּזַמְנָן. וְתוֹ, תְּנִינָן אֲכַלָּן לְאִינוּן אוֹכְמִי, מוֹבְטַח לִיָּה דְּהוּא בֶּן עֲלָמָא דְאַתִּי, אֲמַאי.

אֲלֹא תְּנִינָן, אֵילָנָא דְחָב בִּיה אָדָם קְדַמָּאָה, עֲנַבִּין הוּוּ, דְכְּתִיב, (דברים לב) עֲנַבְמוֹ עֲנָבֵי רוּשׁ. וְאֵלִין אִינוּן עֲנַבִּין אוֹכְמִין, בְּגִין דְאַתִּי עֲנַבִּין אוֹכְמִין, וְאֵית עֲנַבִּין חוֹרוּרִין. חוֹרוּרִין טְבִין, דְּהָא מְסֻטְר דְּחֵי אִינוּן. אוֹכְמִין צְרִיכִין רַחֲמִי, דְּהָא מְסֻטְרָא דְמוֹתָא אִינוּן. בְּזַמְנָן טְבִין, מָאי טַעֲמָא. בְּגִין דְּבְּזַמְנָא דְחוֹרוּרִי שְׁלִטָן, כֹּלָא אֲתַבְּסָם, דְּהָא בְּהָהוּא זְמַנָּא כֹּלָא אֲצֻטְרִיף לְתַקוּנָא, וְכֹלָא אִיהוּ שְׁפִיר, וְכֹלָא תַקוּנָא חָדָא, אוֹכְמָא וְחוֹרוּרָא. וּבְזַמְנָא דְחוֹרוּרִי לֹא שְׁלִטָן, וְאוֹכְמִי אֲתַחְזוּן, לְמִינְדַע דְּהָא בְּדִינָא דְמוֹתָא סְלִיק, וְאֲצֻטְרִיף רַחֲמִי, דְּהָא אֵילָנָא דְחָב בִּיה אָדָם קְדַמָּאָה, וְגַרְמִים מוֹתָא לִיָּה וְלִכְלֵל עֲלָמָא חָמָא.

הָבֵא אֵית לְאֲסַתְּפֵלָא, וְאִי לֹאוּ דְמַר הָבֵא, לֹא אִימָא. תְּנִינָן דְּעֲלָמָא דָּא, אִיהוּ כְּגוּוּנָא דְּעֲלָמָא דְלַעִילָא, וְעֲלָמָא דְלַעִילָא כֹּל מַה דְּהוּוּ בְּהָא עֲלָמָא, הָכִי אִיהוּ לַעִילָא, אִי נְחָשׁ גָּרַם מוֹתָא לְאָדָם לְתַתָּא, לַעִילָא אֲמַאי. (דף קמ"ד ע"ב) אִי תִימָא, (עוד) לְאַתְתָּא, (ס"א לְתַתָּא) דְּבְּגִין נְחָשׁ אֲגִרַע נְהוּרָא, דְּהָא סִיְהִרָא גִרַע נְהוּרָא לְזַמְנִין, וּבְהָהוּא זְמַנָּא אִיהִי מִיתַת. דְּכּוּרָא אֲמַאי. דְּאִי נִימָא דְּסִיְהִרָא בְּעֵטִיו דְּהָאִי נְחָשׁ מִיתַת, בְּגִרְיֵעוּ דְּנְהוּרָא. הָא תְּנִינָן, דְּלֹא בְּגִין נְחָשׁ הוּוּ. אֲלֹא דְאַמְרָה סִיְהִרָא קָמִי קְדַשָּׁא בְּרִיף הוּא וְכוּ', הָא לֹא הוּוּ בְּגִין נְחָשׁ. וְאִי תִימָא דְּבְּעֵלָה הָכִי הוּא, חֵס וְשְׁלוֹם דְּגִרְיֵעוּ הוּי לַעִילָא.

אֲלֹא כֹל דָּא סִתְרֵי אוּרִייתָא, וְנְחָשׁ בְּכֹלָא

ברוך הוא למעלה ולמטה, הכל הוא בסוד של זכר ונקבה, וכמה דרגות הן למעלה משנות אלו מאלו. ומדרגה עד דרגה סוד של אדם, ואותן דרגות שהן מין אחד, עשה אותן הקדוש ברוך הוא דיוקן של גוף אחד, עד שעולים בסוד של אדם.

ושנינו, ביום השני של מעשה בראשית, שבו נברא גיהנם, נעשה גוף אחד בסוד של אדם, והם איברים ממנים שמתקרבים לאש ומתים, וחוזרים כמקדם. וזה משום שהם התקרבו לנחש הזה, והוא אדם הראשון שהתפתה לתוף המשכן בנחש הזה ולכן מת, והנחש גרם לו מות שהוא התקרב אליו.

ובבב"ר מקום אדם הוא זכר ונקבה, אבל אדם שהוא קדוש עליון, הוא שולט על הכל, זה הנותן מזון וחיים לכל. ולכן בכל מנע אור הנחש הקשה. כשטמא את המשכן, נקבתו של אותו אדם מתה כמו שאמר, והזכר מת, ועלו כמקדם. ולכן הכל כמו שלמעלה. אב"ר אותם ענבים שחרים - מבטח לו שהוא בן העולם הבא, משום שהשמיד ושלט על אותו מקום, (והעבר) והתגבר עליו ושחק אותו, כמו שנאמר (דניאל ט) אכלה ושחקה. פי"ן שהעברה אותה קלפה קשה, הרי קרב לעולם הבא ואין מי שימחה בידו. ולכן מי שרואה בחלומו אותם ענבים שחרים אוכל ומהדק, מבטח לו וכ"ו.

כמו כן לא היה שיר בבית דוד עד שהעברו אותם ענבים שחרים ושלט עליהם, ואז נאמר שיר השירים כמו שנתבאר. ואפלו

אתקין גריעו. תא חזי והכי אוליפנא, כל מה דעבד קדשא בריך הוא עילא ותתא, כלא ברזא דדכר ונוקבא איהו, וכמה דרגין אינון לעילא, משניין אלין מאלין. ומדרגא עד דרגא רזא דאדם, ואינון דרגין דאינון זינא חדא, עבד לון קדשא בריך הוא דיוקנא דחד גופא, עד דסלקין ברזא דאדם.

ותנינן, ביומא תניינא דעובדא דבראשית, דאתברי ביה גיהנם, אתעביד חד גופא ברזא דאדם, ואינון שייפין ממנן דמתקרבין לאשא, ומתין ומהדרן כמלקדמין. ודא בגין דאינון אתקריבו לגבי האי חו"א, ואיהו אדם קדמאה דאתפתא גו משפנא בהאי חו"א, ועל דא מית, וחו"א גרים ליה מותא דאיהו קריב ליה.

ובבב"ר אתר אדם דכר ונוקבא איהו, אבל אדם דאיהו קדישא עלאה, איהו שלטא על כלא, דא יהיב מזונא וחיי"ן לכלא. ועם כל דא בכלא מנע נהורא האי חו"א תקיפא. פד מסאיב משפנא נוקבא דההוא אדם פדקאמר מיתת, ודכורא מית, וסלקין כמלקדמין. ועל דא כלא כגוונא דלעילא.

אב"ר אינון ענבין אוכמין, מובטח ליה דהוא בן עלמא דאתי, בגין דשיצי, ושלטי על ההוא אתר, (נ"א ואעבר) ואתגבר עליה, ואדק ליה, כמה דאת אמר (דניאל ט) אכלא ומדקא. פי"ן דאעבר ההיא קליפה תקיפא, הא אתקרב לגבי עלמא דאתי, ולית מאן דמחי בידיה. ועל דא, מאן דחמי בחלמיה דאינון ענבין אוכמין אכל ומהדק מובטח ליה וכ"ו.

כגוונא דא, לא הוי שיר בביתא דדוד, עד דאתעברו אינון ענבין אוכמין, ושלטא

עלייהו, וכדין אתמר שיר